

היכלי תורה

רשת
שיעורי
תורה

פרנס החודש
להחזקת שיעורי התורה
לעילוי נשמת הרב משה
בן הר"ר יוסף זצ"ל לוינגר
נלב"ע ב' תמוז תשל"ג.
הוציא צ"י מנו תחי לאוי"ט ולרבו"ט

ערשיק פרי ממוי"מ כ"ה תמוז תשפ"ו ☪ דף היומי: בבלי: יומא מ"ד ירושלמי: מעשרות י"ט

נושאי הידף בעלון:

הנכנס למקום המקדש בזמן הזה
אם חייב כרת (יומא מ"ד)

סג סג

הדלקת הנרות כל יום מאש
המערכה או מנר המערבי (יומא מ"ה)

סג סג

שבת הותרה אצל קרבנות ציבור
ופקוח נפש או הודחה (יומא מ"ו)

סג סג

תינוק שנולד בערב שבת וספק
אם נולד בין השמשות או קודם
(יומא מ"ז)

סג סג

בגד או כלי שהפכו האם
נחשבים לחדשים (יומא מ"ח)

סג סג

כיבוד אנשים רבים בהולכת
התינוק לברית (קוואטר) (יומא מ"ט)

סג סג

שינוי בית כנסת מיעודו
(יומא נ')

כותבים (היכלי תורה):

© קושיות והארות על הדף

לכבוד מערכת העלון הנפלא "היכלי
תורה"

שמח אני לקבל מדי שבוע את עלוכם
המלא ושזר בפרפראות לחכמה בנושאים
הנוגעים ללימוד הדף היומי מדי שבוע.
וחשבתי להעלות הצעה, שיהיה מקום
בעלון זה לקושיות והערות בדף היומי
שמתעוררים ללומדים מדי פעם. ועלון זה
ישמש כבמה למשא ומתן בין ת"ח לליבון
ולימוד הדף היומי.

רבבדכח, י"א א. ו. א. ט"ז

© מהו המקור למנהגי אבילות ביום
פטירת צדיקים??

לכבוד עורכי עלון "היכלי תורה"
רציתי להעיר בקשר למה שהובא בעלון
הקודם בנוגע לתענית ביום פטירת
צדיקים. ידוע שיש קהילות שאין
מתענים ביום שמת רבם, מ"מ נוהגים בו
כמה מנהגי אבילות, ואין עורכים בו
נישואין. ומעניין מהו המקור לכך.

א. א. ג. ג. ג. ג.

© התייחסות לפניות מאת מערכת
'היכלי תורה':

בכל העת מתקבצים על שולחנו פניות
להוספת מדורים חדשים ולהבאת חומר
נוסף.
אנו מבהירים בזאת, כי כל חומר תורני
שיגיע אלינו ימצא את מקומו הראוי לו
בעלון.

לשאלת רבים, ניתן לשלוח אלינו כתובות
דוא"ל ואנו נכניסם לרשימת תפוצת
העלון (ניתן לשלוח כתובות ורשימות
תפוצה ללא הגבלה).

תמכח

לימוד והפצת תורה כתרים מפני הפורענות

הנביא אומר (ישעיה י' כו): וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יָסוּר סִפְלוֹ מֵעַל שַׁכְמְךָ וְעָלוּ מֵעַל צְנָאֲרֶךָ וְחָבַל עַל מַפְנֵי שָׁמֶן. חז"ל אומרים על הפסוק הזה (סנהדרין צד): וחובל על מפני שמן, אמר רבי יצחק נפחא: חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מה עשה? נעץ חרב על פתח בית המדרש, ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו. בדקו מדון ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה, שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה. בימים קשים אלו אשר שונאי עם ישראל הורגים ופוצעים רח"ל יהודים בארץ ישראל, זהו המקום להזכיר את דברי חז"ל אלו, אשר מהם אנו לומדים שלימוד תורה הוא כתרים ומגן בפני הפורענות.

התורה נקראת חיים, כמו שנאמר (דברים ל טו) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטוֹב וְאֶת הַיָּמִת וְאֶת הַרְעָה. ואלו הממיתים עצמם באהלה של תורה, הריהם ממשיכים חיים לעולם, ובזכותם ניצולים ישראל בכל מקום ומקום מפורענות ומצוקה. וכך איתא במדרש (שמות רבה כו) שמעו דבר ה' בית יעקב, הודא הוא דכתיב (ישעיה נה) שמעו ותחי נפשכם. היאך חביבים ישראל שהוא מפתה אותם, אמר להם אם יפול אדם מראש הגג כל גופו לוקה, והרופא נכנס אצלו ונותן לו רטייה בראשו, וכן בידיו וכן ברגליו ובכל אבריו נמצא כולו רטיות. אני איני כך אלא רמ"ח אברים באדם הזה, והאוזן אחד מהם, וכל הגוף מלוכלך בעבירות והאוזן שומעת וכל הגוף מקבל חיים, שמעו ותחי נפשכם, לכך אמר שמעו דבר ה' בית יעקב.

שנינו במשנה (ראש השנה פ"ג מ"ח) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל. וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים. ופירשו הספרים הקדושים שכן הוא בכל דור, שכאשר ירים משה ידו, היינו שכאשר עם ישראל מרים את ידיו ועוסק בתורת משה, אז מובטח שיקויים וגבר ישראל, שישמרנו השי"ת מכל צרה, וישלח לנו ישעותו בקרוב בביאת משיח צדקנו אכ"ר.

הדברים נכתבו ע"י הרה"ג רבי שמואל יוסף שטיצברג שליט"א
בעמח"ס "שערי הברכה" על הל' ברכות הנהנין

העלון יו"ל ע"י המרכז העולמי להפצת הדף היומי
"זכרון משה"
טל': 02-5377604

העלון מופץ במעלה מ-10,000 תיבות דוא"ל ע"י
רשת "היכלי תורה": 03-5422711 פקס: 1599-55-30-55
דוא"ל: tora10@nana.co.il
להצטרפות לקבלת העלון נא לשלוח אימייל לכתובת הנ"ל.
הערות והארות יתקבלו בברכה!

יום שישי כ"ה תמוז

יומא מ"ד

יום שב"ק כ"ו תמוז

יומא מ"ה

הנכנס למקום המקדש בזמן הזה אם חייב כרת

כתבו התוספות (ד"ה בשילה) שאם היה כתוב 'מקדש' הוה אמינא שדין הוא שטמא שנכנס למקדש חייב, שהרי איסורו איסור עולם, ואפילו בתר דנפיל מחיצה חייבין על המקום משום טומאה. אבל במשכן לאחר שנסעו משם ופירקוהו והעמידוהו במקום אחר, לכך אין חייבין על מקומו הראשון.

מבואר בדבריהם שאיסור הכניסה בטומאה להר הבית הוא איסור עולם וגם בזמן הזה. מקור איסור הכניסה להר הבית הוא במשנה (בבב"ב פ"א) שמפרטת והולכת עשר קדושות, הר הבית מקודש שאין זבים חבות נדות ויולדות נכנסים לשם, החיל מקודש ממנו שאין עכו"ם וטמא מת נכנסים לשם, עזרת נשים מקודשת ממנו שאין טבול יום נכנס לשם ואין חייבין עליה חטאת, עזרת ישראל מקודשת ממנה שאין מחוסר כפורים נכנס לשם וחייבין עליה חטאת וכו'.

ופסק הרמב"ם (בית הבחירה פ"ז) שטמא שנכנס לעזרת ישראל חייב כרת, וחזר ושנה זה בפ"ג מהלכות ביאת מקדש בתוספת פירוט, שטמא שנכנס במוזד למקדש מעזרת ישראל ולפנים או אל תוספת העזרה שנתקדשה קדושה גמורה, ענוש כרת. וכן הוא לדבריו גם בזמן הזה, וכמו שכתב בהלכות בית הבחירה (פ"ז הט"ז) שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה, ושכינה אינה בטלה, ואע"פ ששוממין - בקדושתן הן עומדים. [כמו שלמדו בדבריו הראב"ד והרדב"ז בפ"ב מה' שמיטה ויובל הט"ז]. ויש שטענו שבזמנינו שאין בית המקדש בנוי לא נקרא דרך ביאה, ואולם בשו"ת רמ"ע מפאנו (סי' כה) בירר שפשוט הדבר שההולך במישור, ביאה מיקרי, אע"פ שאין חומה.

ובשו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' סו) בתוך דבריו הביא דעת המהרי"ל (הל' יוה"כ) שקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא. והפמ"ג (א"א סק"ב) תמה עליו ע"ש. ויש שכתב דהדבר תליא בפלוגתא דאמוראי, דבמדרש רבה (שמות פ"ב) איתא: ומשה היה רועה הה"ד וה' בהיכל קדשו ארשב"ג עד שלא חרב ביהמ"ק היתה שכינה שורה בתוכו ומשחרב ביהמ"ק נסתלקה שכינה לשמים שנאמר ה' בשמים הכין כסאו. ר"א אומר לא זוה השכינה מתוך ההיכל וכו' אע"פ שהוא חרב הרי הוא בקדושתו. אמר ר"א לעולם אין השכינה זוה מכותל מערבי, שנאמר 'הנה זה עומד אחר כתלינו' וכתוב 'עיניו יחזו'. עכ"ל. ולפי המבואר ברמב"ם (בית הבחירה פ"ז הט"ז) שהטעם שקדושת מקדש אינה בטלה, לפי שקדושת מקדש מפני השכינה ושכינה אינה בטילה, וא"כ למ"ד דנסתלקה שכינה גם קדושת מקדש בטלה.

הדלקת הנרות כל יום מאש המערכה או מנר המערבי

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה אש תמיד
שאמרתו לך לא תהא אלא בראשו של מזבח
החיצון.

הרמב"ם (תמידין ומוספין פ"ג הי"ג) כתב דזה דוקא בנר המערבי, אך נר אחר שכבה מדליקו מחבירו. ובשו"ת ערוגת הבושם (או"ח סי' רד) הקשה שהרי דעת הרמב"ם שיש מצוה להדליק המנורה בבקר כמו בערב כמבואר בדבריו (תמידין ומוספין שם הי"ג), וא"כ 'תמיד' שכתוב במנורה לא נאמר דוקא על נר מערבי, שהרי כל הנרות צריכים שיהיו דולקים בקר וערב, וכיון שמה שנלמד בגמרא להדליק המנורה מאש המזבח, הוא מתיבת 'תמיד' שכתוב בנרות, שיצריכו שם שכל הנרות יהיו ממזבח העולה, והניח בצ"ע.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' קצח) תירץ שודאי אין הרמב"ם חולק על משמעות הפסוק (שמות כז) 'יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר', או (שמות ל) 'ובהעלות אהרון את הנרות בין הערבים', שמשמע ברור שעיקר מצות הדלקה הוא רק מערב עד בקר, וממילא תמיד עולה רק על נר המערבי, אלא שסובר שנצטוו להדליק נרות גם בבקר להמשיך הדלקתן של ערב, ומה שכתוב 'בבקר בבקר בהטיבו את הנרות', הוא על נר שאינו דולק יפה שצריך להטיבו כדי שיהיה באיתנו הראשון דהיינו הדלקתו, כאדם שהוא חולה ומרפאים אותו שיחזור לבריאותו, כמש"כ בלחם משנה (רמב"ם שם הי"ב).

וסחקת ממנה הדק אלא להביא דקה מן הדקה יומא מה.

והנה מחזירים את הסממנים למכתשת בערב יום הכפורים כדי להיות דקה מן הדקה, והוא רומז שלעשות התאחדות בין הכלל הוא רק ע"י כתישה, שכל אחד כותש את עצמו ומסיר ממנו את קליפת גסות הרוח. וכעין שאיתא בזוה"ק האי אעא דלא סליק ביה נהורא מבטשין ליה, גופא דלא סליק ביה נהורא דנשמתא מבטשין ליה, וע"י הביטוש והכתישה מאיר אור הנשמה ושם באמת כל ישראל הכל אחד, אך כ"ז היא ההתאחדות בין כשרי ישראל, שיוכשר בעיניו דרכו של רעהו ומעשיו. ומובן שזה לא יתכן בחלבנה להחליק בעיניו מעשיו ח"ו, אדרבה צריך להמאיס בעיניו המעשים שלא טובים בתכלית המיאוס ולא יתכן כאן שום ויתור.

(Sinen pe, ערב יוה"כ)

מיוחד !!!

ביום שני הקרוב יופץ למנויים
גליון מס' 2 של "עוז והדר"

יום ראשון כ"ז תמוז

יומא מ"ו

שבת הותרה אצל קרבנות ציבור ופקוח נפש או הודחה

**שבת הותרה היא בציבור סופו נמי דחי טומאה
דדחיה היא בציבור תחלתו דעיקר כפרה דחי
סופו דלאו עיקר כפרה לא דחי.**

הכסף משנה (שבת פ"ב) כתב שדין שבת לגבי פקוח נפש האם היא דחוייה או הותרה, תלוי בדין טומאה אי דחוייה או הותרה. וכדבריו מבואר בתשובות הרשב"א (סי' תרפ"ט). אולם בשו"ת תשב"ץ וחת"ס (או"ח סי' פה, יו"ד סו"ס שלח) תמדה שמהגמרא בסוגייתנו מוכח שלא תלויים דינים אלו זה בזה. וכתב מהר"י אסאד (שו"ת יהודה יעלה ח"א או"ח סי' עט) ביישוב הקושיא על הכסף משנה, שיש לחלק בין דבר שכתוב בפירושו בתורה שדוחה שבת כגון קרבנות ציבור, שבאלו נאמר הדין ששבת הותרה אצלם ולא רק דחוייה, אולם מה שלמדו חז"ל מדרשה ואינו מפורש בתורה כמו 'במועדו' אפילו בטומאה, וכן גבי פקוח נפש שאין מפורש בתורה לדחות שבת אלא מנלמד מהפסוק 'דחי בהם' ולא שימות בהם, באלו אמרינן דלא הותרה אלא הודחה, ולכן לא הוזהר הכסף משנה אי דחוייה או הותרה שבת אצל חולה, לדין קרבנות הציבור בשבת, משום ששם הותרה כנ"ל, רק השווה אותו לדין הטומאה שבשניהם למדים מדרשא דקראי, ונחלקו בזה אי דחוייה שבת או הותרה, וקיי"ל דחוייה טומאה בציבור, והוא הדין שבת גבי פקוח נפש.

ויש כמה נפק"מ להלכה אם שבת הותרה אצל פקוח נפש או דחוייה, וכמו שכתב הרשב"א (שם) לענין חולה שיש בו סכנה שמותר לשחות לו בשבת, אם גם באופן שיש שם נבלה מתירין לשחות ולא נאכילנו נבלה, או דבכה"ג שכבר יש נבלה לא מתירין לו לשחות, שאם נאמר ששבת הותרה אצל חולה, שוחטין לו, שלא אסרה תורה מלאכת שבת אצל חולה. ואם רק הודחה, מאכילין אותו נבילה ולא מחללים שבת.

עוד נוגע למעשה האם מותר לחלל שבת לחולה שיש בו סכנה גם בדבר שאין במניעתה סכנה, ומצינו בזה מחלוקת ראשונים (הובא במ"ב בסימן שכת), שיטת המגיד משנה שמחללים, ושיטת רש"י שאין מחללים אלא ע"י אינו יהודי. וכתב בצמח צדק שמחלוקת זו תלויה האם אמרינן שבת הותרה אצל פקוח נפש או נדחית אצל פקוח נפש, שלדעת הרב המגיד שמותר לחלל גם בדבר שאין במניעתו חשש סכנה הוא משום שסובר שלצורך חולה שיש בו סכנה הותרה שבת אצלה ולכן מותר לעשות כל צרכיו אפילו בדברים שאין במניעתם שום סכנה, משא"כ רש"י סובר שרק נדחית שבת ולא נעשית כהיתר, ולכן אין לעשות רק מה שבמניעתה יכול להתהוות סכנה.

יום שני כ"ח תמוז

יומא מ"ז

תינוק שנולד בערב שבת וספק אם נולד בין השמשות או קודם

בין הביניים ספק הוא.

הגמ' מסתפקת בקמיצה הנעשית במנחות בדין בין הביניים, והוא הסולת הנמצאת בין אצבעותיו של הכהן הקומץ ואינם לא מחוץ לידו ולא בתוך ידו, האם הם בכלל קמיצה או לא, וביארה הגמרא שאלו שכלפי חוץ ודאי דינם כלחוץ, ואלו שכלפי פנים ודאי דינם כבפנים, ואלו שביני וביני יש להסתפק בהם. ומסקנת הגמרא שספק הוא, ועל כן צריכים לעשות הקמיצה בכהן שמן שאין סולת נכנסת בין אצבעותיו. וכתבו התוס' (ד"ה הדר) שכוונת הגמרא לפשוט שבדאי ספק הוא ואין אדם יכול לעולם לעמוד עליו.

וכתב הגאון בעל צפנת פענח, שנדון זה של בין הביניים הוא אותו ספק שיש בבין השמשות. שבגמ' (שבת לד:) הובאה ברייתא שבין השמשות ספק מן היום ומן הלילה ספק כולו מן היום ספק כולו מן הלילה. ובפשטות צדדי הספק הם אם כולו יום או כולו לילה או חלקו יום וחלקו לילה. אך בצפנת פענח (שו"ת סי' רט, ועוד מקומות הובאו במפענח צפונות פ"ח סי' ו) נקט שבין השמשות הוא בריה בפני עצמה המורכבת מיום ולילה יחד, וזהו צד הגמרא שהוא ספק מן היום ומן הלילה, ולא שחלקו יום וחלקו לילה אלא כולו יום ולילה מעורבים. וכן כתבו במגיני שלמה (שבת לד:) ובמהר"ל (שבת שם, עירובין ל: לו). וכתב בצפנת פענח (תרומו' ע"י 117) שהגדר בזה הוא שכל דבר שהוא בין שני דברים יש בו מכה שניהם, והוכיח כן ממה שפשטו בסוגייתנו שבין הביניים ספק אמיתי הוא כיון שבאמת יש בו משניהם גם מדין הפנים וגם מדין החוץ, והרי שכל שהוא בין שני דברים יש בו משניהם, וכך גם בין השמשות יש בו באמת גם מהיום וגם מהלילה. ובאמת מפורש כן בריטב"א בסוגייתנו (ד"ה אמר) שזוהי הפשיטות בסוגייתנו ושכן הוא בבין השמשות.

וכסברא זו כתב הרדב"ז (שו"ת ח"ד סי' רפב) והוציא נפק"מ לדינא בדין תינוק שנולד בערב שבת סמוך לחשיכה, שהנה אם נולד בין השמשות צריך מספק לדחות המילה ליום העשירי כיון שאי אפשר למולו בשבת שמא נולד ביום שישי ואי אפשר למולו ביום שישי שמא נולד בשבת, אך במקרה שהעומדים סביב לא שמו ליבם לבדוק אם נולד בין השמשות או לפני בין השמשות, צידד הרדב"ז שיכולים למולו ביום שישי הבא כיון שספק ספיקא הוא, שמא נולד בשישי ואף אם תמצא לומר שנולד בין השמשות הרי זה ספק שישי, ובמקום ספק ספיקא הולכים אחר רוב הצדדים, וא"כ ננקוט שנולד בשישי ונוכל למול בשישי הבא.

אולם דחה הרדב"ז סברא זו על פי מה שנתבאר שהרי בין השמשות עצמו יש בו ג' צדדים, ספק יום ספק לילה ספק תערובת יום ולילה, ולצד זה שהוא תערובת יום ולילה אינו נחשב לנולד בשישי. ואם כן אין כאן ספק ספיקא, אלא ארבעה צדדים יש כאן, צד אחד שנולד ביום שישי וצד אחד שנולד בין השמשות ובין השמשות הוא יום שישי, ובאמת לשני צדדים אלו מילתו בשישי, אך ישנם שני צדדים לומר שלא נולד בשישי אחד שבין השמשות הוא כולו שבת ואחד שהוא גם שבת וגם יום שישי, וכיון שהספק שקול אין למולו בשישי ומילתו תידחה מספק ליום ראשון שאחריו. וכתב שסברא זו נכונה וחריפה.

יום שלישי כ"ט תמוז

יומא מ"ח

יום רביעי א' אב

יומא מ"ט

נגד או כלי שהפכום האם נחשבים לחדשים

אפכיה למנא ודבקה לקומץ בארעיתיה דמנא מהו.

מנהגם של מעוטי יכולת מימים ימימה היה, שאחר שהיו לובשים בגדיהם זמן רב והיה מתבלה, היו הופכים את הבגד והולכים בו כשצידו הפנימי שעדיין לא נשחק בחוץ וצידו החיצון השחוק בפנים. ודנו הפוסקים אם הפיכת כלי באופן זה נותנת לו שם כלי חדש ופנים חדשות באו לכאן, או שמא אותו הכלי הוא שהיה מתחילה ואינו נידון כחדש.

בספר **לקט יושר** לתלמיד התרומת הדשן (ח"א עמ' צח ענין א) כתב, שלא התיר לו רבו להפוך את סרבלו על מנת לחדשו בימי ספירת העומר מל"ג בעומר עד א' סיון, והיינו שלדעתו נחשבת הפיכת הסרבל לבגד חדש. ובספר **שערים מצויינים בהלכה** (סי' קכב סק"ז) דן כדוגמת זה לענין בגד חדש בין המצרים אם מותר להפוך הבגד בימים אלו, והביא שהמהרש"ם נקט שהפיכת בגד נחשבת כעשיית בגד חדש ואסור לעשות כן בימי בין המצרים, אבל הביא משו"ת **לבושי מרדכי** (שו"ע סי' קנג אות א) שאין לברך שהחיינו על בגד שהפכוהו, כיון שנעשה מהחומר הקודם ואינו בכלל בגד חדש.

כמו כן דנו בענין תפירת בגד חדש בערב פסח אחר חצות אם הפיכת הבגד נחשבת עשיית בגד חדש או תיקון בגד ישן [ראה ארחות חיים (תסח סק"ד בשם שו"ת שמש צדקה סי' נז)], והמהרש"ם (דעת תורה או"ח שם) הוכיח שאין הפיכת הבגד נחשבת לעשיית בגד חדש.

ובשו"ת **בצל החכמה** (ח"ד סי' מט) כתב להוכיח מסוגייתנו שבגד או כלי שהפכוהו אינו נחשב לפנים חדשות ושמו הראשון עליו. ממה שנסתפק מר בר רב אשי אם כלי שרת שהפכוהו ודיבק הקומץ בקרקעית הכלי, אם נחשב דיבוק זה כעבודת קבלת הקומץ בכלי שרת או לא. וצדדי האיבעיא הם אם צריכים הנחה בתוך הכלי ויש הנחה בתוך הכלי או שמא צריכים הנחה כתיקונו ואין כאן. ופירשו התוס' (ד"ה בעי) בדעת רבינו חננאל שמפרש נידון סוגייתנו בכלי שהפכוהו ככתונת ונעשה תוכו ברו וברו תוכו, ודנה הגמרא אם כשהניח הקומץ בקרקעיתו יש מעשה קבלה בכלי שרת או לא. וודאי שמדובר באופן שמניח את הקומץ בקרקעית הכלי מבחוץ שמתחילה היה בפנים, שאילו היה מניח בקרקעית הכלי מבפנים לא היה מקום לומר שתהיה ההנחה פסולה, ובכל זאת אומרת הגמ' שאם די בהנחה בתוך הכלי יש כאן הנחה בתוך הכלי, ומוכח שכלי שהפכוהו שמו הראשון עליו וכיון שמתחילה היתה קרקעית זו נחשבת לתוך הכלי, אף עתה אחר שהפכו את הכלי הרי היא נחשבת לתוך הכלי [וראה שם עוד שהארין].

כיבוד אנשים רבים בהולכת התינוק לברית (קוואטר)

דעבוד מעשה איצטבא.

מנהג ישראל להגיש את התינוק לברית המילה על ידי אנשים רבים, המכונים 'קוואטער'. בטעם מנהג זה כתב באוצר כל מנהגי ירוון (תרע"ו, עמ' 94) על פי המבואר בסוגייתנו בביאור הכתוב 'וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם והלויים מפשיטים', שתובת 'מידם' באה ללמד שזרים היו מקבלים את הדם מהכהן שקיבל את הדם והיו מוליכים אותו אל הזורק, והקשה רב ששת שהרי הולכה בזר פסולה ואיך היו הזרים מוליכים את הדם, ותירצה הגמרא שהזרים היו משמשים רק כאיצטבא ולא היו מוליכים כלל את הדם אלא היו מניחים הכהנים המקבלים ביד הזרים והכהן הזורק היה נוטל את הדם מידיהם. ולכאורה יקשה אם באמת לא סיעו הזרים כלום בהולכה, למה בכלל השתמשו בהם. ומוכח שכבוד המצוה הוא שיעסקו בו אנשים רבים, ומכאן המקור גם בהבאת התינוק לברית מילה שכבוד המצוה הוא שיעסקו בו אנשים רבים.

אמנם יש מהאחרונים שנתנו טעם אחר למנהג הקוואטר, וביארו שהוא משום ברוב עם הדרת מלך שישתתפו אנשים רבים בקיום המצוה של הבאת התינוק למול, ולא משום כבוד המצוה אלא משום קיום המצוה על ידי המביאים [שו"ת משנה הלכות (חי"ב סי' קעז) ועוד]. ולפי זה העיר הגרש"ז אויערבך [בהסכמתו לספר אוצר הברית] שיש להקפיד שאכן האנשים הרבים העוסקים בהבאת התינוק יעסקו כולם בהבאתו וקירובו לברית המילה, ולא סתם יעבירו מיד ליד. אך לטעם הראשון שהוא משום כבוד המצוה מבואר שגם על ידי הנחה על האדם כמעשה איצטבא בלבד בלי שיקרבו כלום, יש בו משום כבוד המצוה ואין צריך שיקרב בדוקא את התינוק לברית.

ובספר ברית אברהם הכהן (עמ' רכח) הביא בשם ר' חיים קרייזוירטה שרב תימני סיפר לו שהמנהג בתימן לא לחלק את הכיבודים כלל, ואדם אחד בלבד גם מביא את התינוק וגם אווחו בשעת המילה וגם בשעת הברכה, וגם מחזיר את התינוק לאחר הברית. ואמר שרק באופן זה מתקיימת הסנדקאות כמצותה שעליה נאמר (רמ"א יו"ד סי' רסה סי"א) שהיא כקטורת ומעשירה, אך המחלקים את המצוה להרבה אין זו סנדקאות כדינה ואין העוסקים בה מתעשרים [וראה שם עוד שסיפר על עצמו שפעם עשה הסנדקאות כנ"ל וזכה מיד לעשירות]. ויש להעיר מדברי הגר"א בביאורו (יו"ד שם ס"ק מו) שכותב שבאמת מעולם לא ראינו סנדק שהתעשר.

יום המישי ב' אב

יומא נ'

לזכרון עולם בהיכלי תורה

שינוי בית כנסת מיעודו

חטאת שמתו בעליה ולמיתה אזלא.

בעיירה האדיאץ שברוסיה לא היה מקווה טהרה ואחר חיפושים רבים מצאו בני העיירה אפשרות לבנות מקוה טהרה בעזרת נשים הישנה של בית הכנסת שמוזה זמן רב שלא השתמשו בה לתפילה. ונתעוררה השאלה אם מותר לבנות מקוה שם, שהרי ההלכה היא שאין מוכרים את בית הכנסת להשתמש בה שימושי גנאי כגון בית המרחץ או בורסקי אלא א"כ מוכרים אותו ע"י שבעה טובי העיר ובמעמד אנשי העיר (שו"ע או"ח סי' קנג סעי' ז-ט), ובעיירה זו לא היתה אפשרות למכור את עזרת הנשים באופן זה, ופנו בשאלה לפני האגרות משה (או"ח א סי' נא) אם מותר להם למכור את עזרת הנשים לצורך מקוה גם בלי שבעה טובי העיר.

בתשובתו דן הגר"מ פיינשטיין בטעם שנשתנתה מכירת ז' טובי העיר [וראה ביאור הלכה שם ד"ה ואם מכירה], ומבאר שדין מכירת בית הכנסת נלמד מדיני קדושת קדשים, וכשם שמצינו בחטאות המתות שאין בהם קדושת הקרבה והנהגה מהם אינו מועל בהקדש ואינו חייב קרבן מעילה, ומדין זה הוכיחו האחרונים שכל חפץ של קדושה שאינו יכול לשמש עוד ליעודו פוקעת ממנו קדושתו [ראה כסף משנה (מעילה פ"א ה"ו), אבן האזל שם, מרומי שדה (נזיר כד:), חזון איש (בכורות סי' יח ס"ק יז)].

והוא הדין בגדר דין מכירת ז' טובי העיר, כשם שקדושת הגוף של קרבן פוקעת כשאינה עומדת עוד למטרתה וכדין חטאות המתות, כך גם בית כנסת שיתברר שמעתה ועד עולם לא ישתמשו בו עוד כבית כנסת ואף בדמיו שיקבלו ממכירתו לא ישתמשו לדבר שבקדושה, פוקעת קדושתו ממנו ויכולים להשתמש בו לכל דבר, כדין חטאות המתות שקדושתם פוקעת וכמבואר בסוגייתנו. אך בית כנסת שהפסיקו להשתמש בו מטעמים שונים ויתכן שבעתיד ישו בו וישתמשו בו לבית כנסת, אין קדושתו פוקעת ממנו ואסור להשתמש בו לצרכים מגונים. ולפי זה מבואר הצורך במכירת ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, כיון שכשו' טובי העיר מוכרים בית כנסת מכירתם היא על דעת כל הקהל וכולם מסכימים לדעתם, וכך יכולים להיות בטוחים שלא יחזרו להשתמש בבית זה לבית כנסת לעולם, ופוקעת הקדושה מהמקום כדין חטאות המתות ויכולים להשתמש בו לכל צורך ואף לעשות בו בית המרחץ. ולפי זה בעיירה זו שהיתה המציאות שהיו בטוחים שלא יחזרו וישתמשו בעזרת הנשים לבית כנסת, א"כ פוקעת קדושת המקום לגמרי גם בלי מכירת ז' טובי העיר, ויכולים שפיר לעשות שם מקוה טהרה.

שיעור תורה באיזור הצפון

נתנדבו לעי"נ מרת שרה פרידא ע"ה פריד
בת הרה"ג ר' שמעיהו כץ ז"ל
נלב"ע מזוככת בייסורים ביום א' תמוז תשמ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

על מה קטורת מכפרת על לשון הרע, יבא דבר שבחשאי וכפר על מעשה חשאי (יומא מד.)

ויותר מזה נוכל לראות דבר נפלא ונורא מאד, שהפכה הגדולה כשהוא נכנס פעם אחת בשנה בבית קדש הקדשים, העבודה הראשונה שלו קדם קבלת דם הפר וזריקתו היתה הקטרת הקטרת, בפקתיב בתורה, ואיתא ביומא שהקטרת היתה מכפרת על חטא הלשון, וכמו שאמרנו שם, יבוא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי. מזה נוכל להבין גדל קלקולו של הלשון, שהגיע עד בית קדש הקדשים לפני ולפנים, ושם צריך לזה פתח גדול, שהוא האיש המקדש מכל כולל ישראל, והוא יראה לכפר שם לפני ה'.

והתבונן עוד, אחי, בזה, שאף שפעם אחת בשנה התר לכהן גדול לכנס לפני ולפנים, לא התר לו, כי אם בענן הקטרת להסיר עון לשון הרע, ובלא זה חייב מיתה, ואחר כך הזאת הדם, הרי דעון זה מעבב כל הפקרה דעבודת פנים, חקה כתיב בהו, פי' דע.

גם נוכל ללמד מזה הנהגה ישרה, שבבוא האדם לתקן את עניניו ולשוב בתשובה לפני ה' על חטאותיו, תחלת הכל צריך לראות לתקן דבר זה, והינו חטא הלשון, ואז תתקבל תשובתו, כמו שמצינו אצל הפכה הגדול, שקדם בואו לכפר עון טמאת מקדש וקדשיו, אף שהוא גם כן עון כרת, מכל מקום צותה התורה אותו לתקן מתחלה לכפר חטא הלשון על ידי הקטרת.

(אמרת הלשון, ח"ג פ"ה)

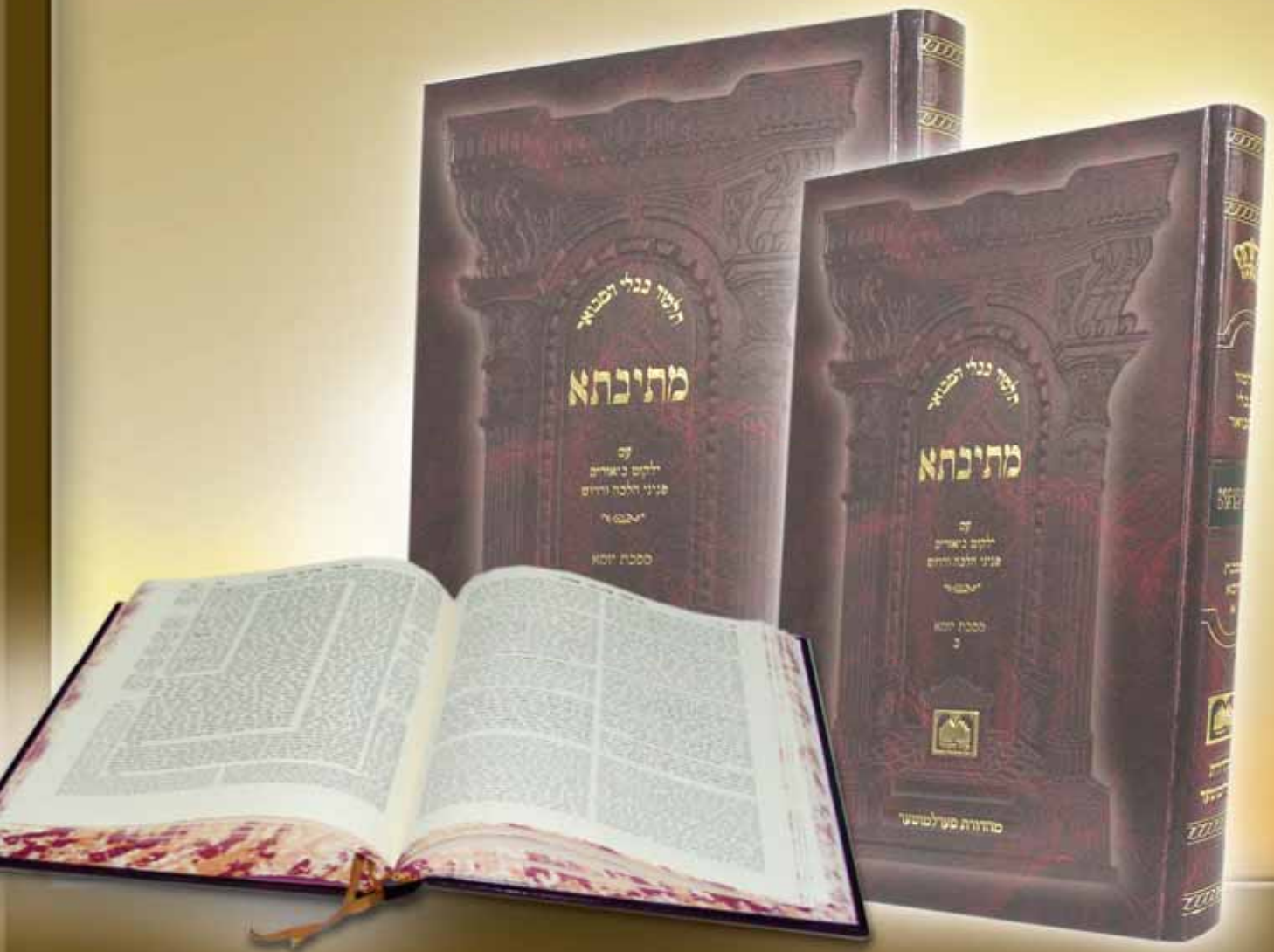
החומר מ"כפתור ופרח" מתוך 'מתיבתא'

לתרומות והנצחות

1599-55-30-55

מבצע מיוחד

למנויי חוברות "מתיבתא"

מעבירים את המנוי
מחוברות לכרכי מתיבתא 'פנינים'
ומקבלים מנוי חודשי במחיר

49 ₪ בלבד

לפרטים יש לפנות למוקד המנויים
1800 - 22 - 55 - 66